

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2023/24:42

Fredagen den 14 juni

§ 1 Informellt möte mellan EU:s stats- och regeringschefer **Statsminister Ulf Kristersson** **Information och samråd inför informellt möte mellan EU:s stats- och regeringschefer den 17 juni 2024**

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Välkomna till dagens öppna sammanträde med EU-nämnden! Jag välkomnar särskilt statsminister Ulf Kristersson, statssekreterare Christian Danielsson och kabinetssekreterare Jan Knutsson.

På dagordningen står information och samråd inför extramöte i kretsen av stats- och regeringschefer på måndag den 17 juni. Efter det att statsministern redogjort för mötet kommer jag att ge ordet till partierna i storleksordning för frågor och kommentarer. De partier som har fler än en ledamot vid bordet har möjlighet att efter första rundan ställa ytterligare en fråga.

Dagens sammanträde är som sagt öppet och går att följa på riksdagens webb och SVT Forum.

Anf. 2 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Fru ordförande! Det är roligt att vara här igen, även under den nya ordförandens ledarskap. Grattis till en väldigt viktig uppgift! Ett väl fungerande samspel mellan riksdag och regering i EU-arbetet är helt avgörande för hela Sveriges möjlighet att få genomslag för sina ståndpunkter i Bryssel och därmed också för vårt lands säkerhet och välbefinnande och många andra saker. Jag önskar all lycka i det arbetet!

Europeiska rådet träffas alltså på informellt möte över en middag på måndag kväll. På dagordningen står naturligtvis tillsättningen av de väsentligaste ledande befattningarna i EU-systemet efter Europaparlamentsvalet.

Låt mig först bara säga några ord om valet. Vi har alla våra egna intryck, misstänker jag, men man kan väl säga att valrörelsen i stora drag ändå har präglats av ett mått av allvar, en sammanbiten känsla av att det handlar om viktiga och stora saker och att det är farliga tider vi lever i. Vi har samtidigt sett att polariseringen ökat i flera länder, dock inte alls i alla. Men i flera länder har både högerextrema och vänsterextrema partier vunnit mark.

Även om det förstås på olika sätt har varit 27 olika valrörelser – politik är trots allt ofta lokal, även EU-politik – har alla länder haft anledning att fokusera på några frågor: kriget, kriminaliteten, klimatet och

konkurrenskraften. Det är fyra k:n som i olika omfattning och prioriteringsgrad tror jag har funnits med i nästan alla länders valrörelser. Det är också frågor där det är helt avgörande med ett riktigt välfungerande samarbete, både mellan medlemsländer i EU och mellan partier i Sverige. Jag hoppas att vi nu när valet är över kan bli lite bättre på att se till allt det som i grund och botten förenar oss i Sverige och agera för Sveriges bästa. Nu är det upp till oss valda politiker att förvalta det förtroende och det resultat som Europaparlamentsvalet har givit.

Det är viktigt att tillsättningen av toppjobben, som de ofta kallas, sker både ordnat och skyndsamt. Vi lever inte i en tid där vi vill ha långa och segdragna förhandlingar och ett Europaparlament, en kommission och andra institutioner som inte har ett tydligt ledarskap.

De viktigaste tjänsterna som ska fyllas är rollerna som ordförande i EU-kommissionen, som Ursula von der Leyen har just nu; ordförande för Europeiska rådet, alltså själva toppmötena, som Charles Michel har just nu; talman i Europaparlamentet, som Roberta Metsola har just nu, och den höga representanten för utrikesfrågor, just nu Josep Borrell. Den tjänsten kallas ibland EU:s utrikeschef.

Att EU visar enighet och handlingskraft genom att kunna enas snabbt om de här posterna är extra viktigt nu, både för att de som ibland vill oss illa och verkligen vill Ukraina illa skulle uppskatta väldigt mycket att ha ett Europa som inte kan samla ihop sig och för att våra partner i världen, som vill samarbeta med oss, behöver veta exakt vilka människor de ska ringa till när de ringer till Europa.

Det faller inte bara på Europeiska rådet att tillsätta de här positionerna, utan rådets nomineringar av ordförande i kommissionen ska dessutom godkännas av Europaparlamentet när det väl samlas. Det är oklart exakt när det kan ske. Parlamentet tillsätter också sin egen talman.

Även om de här tjänsterna formellt tillsätts var för sig och helt oberoende av varandra kan vi nog precis som tidigare med rätt stor säkerhet vänta oss att det kommer att ske i en helhetsuppgörelse. Vi vet alla att representanter för de olika partigrupperna har utsett personer att diskutera med varandra för att se om man kan enas om denna helhetslösning.

Mötet på måndag kommer främst att ägnas åt att diskutera resultatet av valet men också processen framåt. Det spekuleras redan om namn, och även om vi vet att det formella beslutet inte kommer att fattas på måndag eftersom det är ett informellt möte kan enigheten ändå vara så stor att de facto-beslut fattas. Om så är fallet på måndag kommer jag naturligtvis att återkomma inför detta informella möte med ett mer exakt besked om vilket mandat i de samlade personfrågorna som Sverige och den svenska regeringen vill ha.

Det här kan gå snabbt. Det har gått snabbt ibland. Det har tagit extremt lång tid ibland. Min egen magkänsla nu, för vad den är värd, är att det finns en betydande samstämmighet och att partigrupperna är måna om att hitta enighet om respekterade, erfarna namn för de olika rollerna.

Kompetens, erfarenhet och handlingskraft är de tre vägledande kriterier som den svenska regeringen sätter upp. Det är kanske inte särskilt originella egenskaper, men de är viktiga. Ska man lägga till något är det samarbetsförmåga. Vi vet hur viktigt det är, givet respekt för de olika rollerna, att det finns personkemi mellan ledande befattningshavare som

gör att man kan samarbeta när det verkligen krävs samarbete och snabba beslut.

2023/24:42
14 juni

Det kommer också att krävas en politisk och geografisk balans. Det är helt självklart. Det gäller även att få en balans mellan kvinnor och män och mellan stora och små medlemsstater. Allt detta är självklart, och många förstår även att om man lägger samman alla dessa kravspecifikationer är det inte ett alldeles enkelt pussel att lägga.

Som vi vet från förra gången, 2019, kan man alltså inte på förhand säga hur förhandlingarna går. Det lärde vi oss den gången. Om de olika partigrupperna söker mer samsyn än konflikt efter valet än före valet har det här stora möjligheter att gå både snabbt och bra. Men om valrörelseretoriken lever vidare kan det tvärtom leda till helt olösliga låsningar.

Ursula von der Leyen har sagt många gånger – och jag har ofta upprepat det – att det finns starka gemensamma nämnare att ta fasta på. Valrörelser handlar om skillnader. Det ska man ha respekt för. Men att förvalta valresultat måste handla om gemensamma nämnare. Därför hoppas jag att de länder och de partier som står upp för Ukraina och rättsstatens principer och som i grunden ser potentialen i Europasamarbetet, med respekt för att man ser olika på innehållet i det, kan enas snabbt om EU:s framtida ledarskap. Med denna förhoppning, fru ordförande, avslutar jag min del av detta.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Stort tack för redogörelsen, statsministern!

Vi går över till att de enskilda partierna får ställa frågor och komma med kommentarer. Vi går i storleksordning. Jag kommer att släppa in fyra partier först, och sedan låter jag statsministern svara på deras frågor. Därefter tar vi en runda med ytterligare fyra partier.

Anf. 4 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Tack, statsministern, för redogörelsen! Jag vill inleda med att säga att vi ger fullt stöd till en process som ser till att Europeiska rådet kan ta beslut – kanske till och med ett de facto-beslut på det informella mötet på måndag, som statsministern sa. Vi uppskattar naturligtvis att statsministern i så fall kommer tillbaka till EU-nämnden. Det blir åtminstone ett beslut på rådsmötet den 27–28 juni.

Vi delar verkligen bilden att det vore bra för EU-samarbetet, för Sverige och EU, i denna oroliga tid att få till en bra och snabb process där man enas om EU:s toppositioner.

Valresultatet ska också diskuteras på det informella mötet. Det visar ju på precis det som vi kanske beförde, nämligen att högernationalismen har vunnit mark i Europa. Det återstår att se hur parlamentet och grupperna i parlamentet formeras, men det är klart att vi kan se att de högernationalistiska partierna har gått framåt, inte minst i stora EU-länder som Frankrike, Italien och Tyskland.

Det som gläder oss socialdemokrater är att riktningen faktiskt är den motsatta här i Sverige. Svenskarna ville något annat. Här går rödgröna, progressiva krafter framåt, men också statsministerns eget parti Moderaterna. Svenska väljare har röstat för ett Europa som håller ihop, för en fortsatt ambitiös EU-klimatpolitik och mot de högerpopulistiska krafter

som vill splittra EU-samarbetet. Svenska folket verkar vilja se en mer progressiv och handlingskraftig union där demokrati, säkerhet, klimat och trygghet är prioriterade frågor.

Toppmötet nästa vecka handlar om vem som framöver ska leda kommissionen men också om andra toppposter. Vi vill bara understryka vikten av att sträva efter att få en kommissionsordförande som fortsatt bygger sin politiska plattform på ett mittensamarbete.

Jag vill också upprepa det vi socialdemokrater har sagt tidigare om att vi inte kommer att stötta en kandidat som ingår i ett organiserat samarbete med ytterhögern.

Tidigare i veckan har det rapporterats att statsminister Ulf Kristersson ringer runt till andra regeringschefer och kollegor för att lobba för kandidaten Ursula von der Leyen. Det som kan vara intressant, och som jag tycker är intressant, för oss men också för dem som intresserat följer detta, är att få höra vilka statsministern ringer runt till och försöker övertala. Är det Giorgia Meloni från postfascistiska Italiens bröder, och vad ställer hon i så fall för krav för att släppa fram EPP:s toppkandidat Ursula von der Leyen? Är det till och med så att du får ringa till Jimmie Åkesson och höra om hans krav? Hans toppkandidat i EU-valet, Charlie Weimers, har ju flera gånger hotat med att inte stötta en ny mandatperiod för von der Leyen med mindre än att hon river upp klimatpaketet och migrationspakten, och det vore ju dåligt i båda fallen.

Jag är lite nyfiken på hur det här förhandlingsspelet och politiska spelet om den kommande mandatperioden ser ut när statsministern ringer runt till sina kollegor. Ska vi klara av att samla oss och inte minst lyssna på vad svenska folket gav oss för besked i valet och se till att få en process som blir bra för både Sverige och EU är det ju viktigt att man är tydlig med vad man har tänkt sig att samarbeta kring.

Jag vill också passa på inför det informella toppmötet att fråga om det som fortfarande i allra högsta grad står i centrum för allas tankar, nämligen hur det går med att få på plats ytterligare ett – det 14:e, är det väl – sanktionspaket mot Ryssland? Vi har ju återigen sett att Ungern sätter käppar i hjulet för säkerheten och sammanhållningen i Europa, och premiärminister Orbán blockerade nyligen ett militärt stödpaket till Ukraina som var värt 6,6 miljarder euro. Ungerns taktik att förhala och blockera initiativ till stöd för Ukraina tycker inte vi kan fortlå. Det är nödvändigt att i god tid inför att Ungern tar över ordförandeskapet hitta en lösning.

Frågan om ett sanktionspaket är dessutom särskilt viktig för Sverige eftersom det ska hantera viktiga insatser som att sätta stopp för den ryska skuggflottan på Östersjön. Skuggflottan utgör inte bara en potentiell säkerhetsmässig risk utan också en miljömässig katastrof. Därför är det viktigt att regeringen kan agera inom ramen för ett sanktionspaket mot skuggflottan och göra vad som krävs också utan Ungern.

Statsministern nämnde inte detta, men jag vill ändå fråga statsministern: När EU:s ledare nu efter valet möts igen på det informella toppmötet, kommer statsministern då att kunna agera för att komma vidare också när det gäller ett 14:e sanktionspaket och har man vidtagit alla möjliga åtgärder för att agera mot skuggflottan?

Vi har till exempel föreslagit att man skulle kunna aktivera det europeiska maritima sjöövervakningsprojektet Marsur för att ge dem i uppdrag att särskilt identifiera och utreda fartyg som befinner sig i

Östersjön och misstänks ingå i den ryska skuggflottan. Är detta något som statsministern lyfter i de samtal som statsministern har haft den senaste veckan och kommer att ha med framtida kollegor?

2023/24:42
14 juni

Jag vill avsluta där jag började. Jag vill verkligen vara tydlig med att det är viktigt att ge allt stöd till att vi får en process på plats där man kan hitta ett samarbete och en sammanhållning kring de toppositioner som EU har att tillsätta. Det är viktigt i en orolig tid, men det är också viktigt att få höra lite mer om hur statsministern agerar i det läge som vi befinner oss i.

Anf. 5 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru ordförande! Stort tack, statsministern, för den intressanta redogörelsen!

Först vill jag föra till protokollet att Sverigedemokraterna ser behovet av att positionerna tillsätts med hänsyn till det nya politiska landskapet och den faktiska demokratiska viljan i EU, framför allt att de tillsatta inte verkar för att försvaga självbestämmandet för Sverige och de andra medlemsländerna. Vi ser nämligen att den föregående mandatperioden dessvärre just har präglats av en ganska målmedveten väg mot mer överstatlighet.

Sakpolitik kommer dock att behandlas vid ett senare tillfälle, och det återkommer vi gärna till. Med hänsyn till dagordningen som vi har framför oss och till att det är EU:s topposter som ska diskuteras vill jag ställa följande fråga: Statsministern har redan redogjort för vilka egenskaper som efterfrågas, och jag undrar då om statsministern förutser några motsättningar eller andra orosmoment i diskussionerna som kan vänta, trots den informella stämningen.

Anf. 6 ORDFÖRANDEN:

Nästa frågeställare är Moderaterna, och den frågan kommer jag själv att ställa.

Som statsministern sa har EU-valet präglats av de allvarliga tider vi lever i. Det är viktigt att EU skyndsamt formerar sig så att det politiska arbetet kan ta vid. Valresultatet i EU ger en ganska spretig bild, kan man konstatera, men demokratin står pall, trots varningar om motsatsen, trots ryska påverkansförsök och trots ett ganska polariserat tonläge från tid till annan.

Jag är själv glad över att Moderaternas partigrupp EPP växer och har gjort ett bra val. Framför allt kommer det att spela en avgörande roll för att nu samla de konstruktiva krafter som står upp för Ukraina och rättsstatens principer men också det europeiska samarbetet när det kommer till klimatet, konkurrenskraften och arbetet för en starkt säkerhet i Europa.

Precis som statsministern sa vill jag betona vikten av att EU-arbetet både i Bryssel och här i riksdagen håller fokus på sakpolitiken och på att få verkstad i de viktiga frågor som Europa nu har att hantera. Jag tänker att det stärker våra förutsättningar att ta till vara svenska intressen i arbetet på EU-nivå och att det också bör finnas ganska goda förutsättningar för det genom att vi faktiskt har en relativt bred samsyn i många centrala frågor, inte minst när det gäller stödet till Ukraina.

Sist några ord om processen med att tillsätta toppositionerna. Det är bra att statsministern är väldigt tydlig med att kompetens, erfarenhet och

handlingskraft är tre vägledande kriterier. Det är oerhört viktigt att EU-institutionerna får tydliga och kompetenta ledare för att kunna agera.

Som jag inledde med att säga är det viktigt att den här processen går relativt snabbt för att man sedan ska kunna komma tillbaka till den riktiga verkstaden och de politiska reformerna. Min avslutande fråga är alltså hur statsministern ser på tidsplanen framåt, om han är hoppfull kring att kunna få på plats en överenskommelse relativt snabbt.

Anf. 7 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Ordförande! Tack, statsministern, för redogörelsen!

Jag vill börja med att uttrycka min glädje över valresultatet här på hemmaplan, där Sverige och Norden gick emot trenden. Det är glädjande att vänsterpartier var de stora valvinnarna i hela Norden, det vill säga både Sverige, Finland och Danmark. Vi stod emot de högerextrema.

Vi kan också konstatera att de högerextremas valframgångar inte blev fullt lika stora som det befarades i olika opinionsmätningar inför valet, men det är illa nog som det blev. Därför är det viktigt för oss i Vänsterpartiet när de här viktiga positionerna tillsätts att de som får förtroendet fortsätter arbetet för en klimatpolitik som når Parisavtalets mål, som stänger dörren för de högerextrema och de Rysslandsvänliga och som fortsätter arbetet med ett socialt och sammanhållet Europa.

Ur vårt perspektiv är det också viktigt att den höga representanten är en person som fortsätter med sanktionspaketet mot Ryssland men som också vågar stå upp för fred i Gaza och lägger förslag på sanktioner mot Israel.

Jag instämmer i det som statsministern sa och är glad över att statsministern nämnde hur viktigt det är att det också blir en jämställd fördelning på de höga posterna. Det är väldigt viktigt.

Jag vill avsluta med en fråga. För fem år sedan diskuterade vi de här posterna inför den mandatperiod som nu har varit. Det som vi då trodde här i Sverige om vilka som var toppkandidater och hur det skulle kunna sluta visade sig vara helt fel. Det blev helt annorlunda än vad någon hade trott.

Mina frågor till statsministern är: Hur troliga kandidater har vi? Eller kan vi hamna i den situationen som vi gjorde för fem år sedan, att det kommer in helt nya namn som vi inte ens har diskuterat när man börjar titta på det?

Anf. 8 ORDFÖRANDEN:

Då ger jag ordet till statsministern för att svara på frågorna i den här rundan.

Anf. 9 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Vi spekulerar alla lite grann just nu. Det är ju så man gör före ett möte. Det är helt legitimt. Som ni förstår vet jag alltså inte, utan det beror på vad partigrupper och medlemsstater väljer att göra. Jag tror att man ska ha en god förhoppning om att detta kan ske snabbt, men man ska inte utesluta andra saker heller.

Vi ska ta vara på svenska intressen. Ett sådant svenskt intresse är att få en bred enighet om respekterade personer som kan funka som helhet. Vi ska föra fram våra egna, men här arbetar vi ju också via våra partigrupper; det är viktigt att säga.

Låt mig ta upp några saker: Jag tänker inte gå in på enskilda telefonsamtal. Jag har haft många samtal med många olika i olika stater och med olika partipolitisk hemvist dessutom. För att nämna några helt slumpartat har jag haft många samtal med Ursula von der Leyen, jag åt middag häromkvällen med Kaja Kallas och jag ska på söndag prata med António Costa. Det är tre namn som diskuteras mycket.

Jag tänker inte lägga fram något förslag här just nu, utan det är meningsfullare att lägga fram förslag när vi vet hur partigrupperna ytterst kommer att nominera.

Därmed vill jag också säga att den svenska regeringen ännu inte har någon ståndpunkt i detta. Den svenska regeringen består ju också av flera olika partier som i sin tur har sina kollegor i EU-parlamentet och som verkar den vägen. Alla partigrupperna har också olika förhandlare som är utsedda för att diskutera saker.

Tar jag på mig min egen hatt kan jag säga – det är ingen hemlighet – att jag har mycket stort förtroende för Ursula von der Leyen. Jag tycker att hon har visat en osannolikt god förmåga att balansera mellan akuta insatser – från pandemi till krig, med migrationskriser och andra kriser – och samtidigt ha en värderingskompass och en långsiktighet i sitt ledarskap som är imponerande. Man behöver inte tycka att varje enskild policy är perfekt. Det tycker ingen, vare sig land eller parti, men sammantaget har det varit ett gott ledarskap.

Jag har varit mycket tydlig i min personliga prioritering i detta. Den bedömningen gör också EPP, den största partigruppen. Men återigen, detta ska bli en helhet. Finns det ingen helhet finns det med all sannolikhet heller inga delar, för ingen kommer att vilja välja någon enskild befattningshavare med den majoritet som krävs om man inte kan enas också om helheten.

När det gäller polariseringen tycker jag sammantaget att man inte ska överdriva detta. Det finns polariserande tendenser i varierande grad i olika länder. Jag noterar att partierna till vänster är mycket måna om att understryka sin oro för högerextremismen men inte säger ett ord om vänsterextremismen. Gör inte det misstaget! Titta på höger- och vänsterextremismen sammantaget, med de proryska tendenserna och oviljan att samarbeta. Kan det bli tydligare än när högerextrema och vänsterextrema gjorde gemensam sak vid den tyska förbundsdagen och vägrade lyssna på president Zelenskyj?

Från svensk sida har vi alla skäl att se med djup skepsis på den polariseringen och värna den breda enighet som finns och har funnits i de riktigt stora frågorna, inte minst kring stödet till Ukraina. Leta problemen på rätt ställe!

Jag hör också den lite spydiga tonen mot Ursula von der Leyen. Den tycker jag också är onödig. Man behöver inte vara kristdemokrat och gilla just henne för att ändå se att om man inte kan ena rådets olika länder till beslut får man ingenting gjort alls. Just beslutet om ny kommissionsordförande måste inte ske med enighet utan bara med kvalificerad majoritet. I parlamentet krävs det däremot absolut majoritet.

Jag tror att vi vet att det i de allra flesta frågor är total enighet som gäller. Kan man inte prata med alla länder på europeiska toppmöten paralyserar man beslutet. Det är ingen ursäkt för att fatta dåliga beslut, men det är definitivt en orsak till att försöka skapa ett gott samarbetsklimat.

Jag är ganska säker på att när vi har kommit ett steg längre och har en enighet om de ledande posterna i rådet – och jag känner mig ganska trygg i att de kommer att bestå av namn som alla kan uppskatta och respektera, även om de står för politiska partier som man själv inte är en del av – vill rådet naturligtvis att också Europaparlamentets majoritet ska välsigna ett sådant beslut, annars är det ju meningslöst. Att lägga fram ett förslag från rådets sida – formellt bara på en kommissionsordförande, men reellt på alla topposterna – som sedan omedelbart underkänns av EU-parlamentet vore ju ett misslyckande.

Jag utesluter inte att det kan hända; det är en sluten omröstning i EU-parlamentet, men jag känner mig mycket trygg med att mina kollegor som är regeringschefer kommer att vilja enas om ett resultat som har goda möjligheter att också bli EU-parlamentets resultat.

När det gäller sanktionerna finns det goda förhoppningar om att det 14:e paketet kan antas av Coreper under helgen, eller före måndag i alla fall. Vi kan väl inte säga någon specifik timme, men det finns goda förhoppningar.

Ett starkt svenskt inspel i detta har varit just den ryska skuggflottan. Där ligger vi kvar och upplever just nu att vi har ett gott stöd för den ståndpunkten.

På frågan om vilka motsättningar det kan finnas är väl det enkla svaret: Hur många som helst. En lärdom från förra gången är att partierna kan enas om vilka kandidater som helst, men om inte kandidaterna kan vålla mycket bred enighet i Europeiska rådet och därefter i vart fall majoritet i parlamentet så blir det ingenting.

Det är väl känt att vi har olika uppfattningar i olika stater och olika partier om hur briljant spetskandidatsystemet är. Men spetskandidatsystemet inbjuder till att få processer som inte är förankrade i medlemsstaterna. Nu har vi haft ett lite speciellt system där den ena spetskandidaten har varit den sittande kommissionsordföranden och de två andra inte ens har kandiderat till EU-parlamentet. Man kan väl säga att det håller på att luckra upp sig själv. Detta är dock inte regeringens ståndpunkt; det är min egen ståndpunkt.

Det finns flera möjliga tidsplaner. En tidsplan, vilket vore det bästa, är att vi de facto enas på måndag. Då kommer jag att återkomma så att vi även utan ett formellt beslut kan delta från svensk sida i ett de facto-enande. Det vore jättebra.

Ett lika troligt utfall är att vi enas om principer, följer upp förhandlingsgruppers arbete och pratar om hur man ska manövrera och arrangera så att vi kan enas mellan parlamentet och rådet i ett senare skede. Då finns inga de facto-beslut, utan då går vi tillbaka igen. I så fall kommer besluten upp den 27–28 juni, mitt i den svenska Almedalsveckan. Jag tror att alla är inställda på att vi inte kan gå till skarpa beslut i Europeiska rådet senare än så.

Sedan är parlamentet nästa fråga. De samlas för första gången i andra halvan av juli och har då ganska mycket formalia att ta hand om. I den bästa av världar skulle parlamentet snabbt kunna enas om att också stå bakom det beslut som Europeiska rådet har fattat. Lika troligt just nu är att de inte kan enas, och då skjuts det i stället upp till september. Ju längre det skjuts upp, desto längre tid kommer EU-institutionerna att ha ett ledarskap som så att säga är i en övergångsfas.

Vi har alla skäl att välkomna en så snabb process som över huvud taget är möjlig, men ytterst är det EU-parlamentet som äger processen. Den kan bli alltifrån enkel till jättekomplicerad.

Vänsterpartiet hade en fråga om namnen och att Ursula von der Leyen inte fanns med i början för fem år sedan utan dök upp senare. Min gissning är att något sådant är osannolikt nu, men återigen: Konstigare saker har hänt i många länders politik. Det kan bli totala låsningar. Man kan tänka sig att det inte finns majoritet i parlamentet för det som rådet vill enas om. Detta är verkligen inte något som jag hoppas på. Det är väldigt mycket bättre om vi kan enas om namn som får ett brett stöd än att vi enas om namn som ytterst bara kan tolereras.

Från svensk sida kommer vi att göra allt vi kan för att vara riktigt konstruktiva. Jag tycker att de olika namn som har nämnts av de andra partigrupperna har varit stabila, konstruktiva, etablerade och respekterade, och i Europeiska rådet är det helt självklart att man diskuterar med alla i rådet. Alla länder kommer att få ha sitt ord med i laget. Allt annat är otänkbart.

Anf. 10 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Tack, statsministern, både för inledningen och för svaren på frågorna!

Jag ska börja med att kommentera valresultatet. Jag tycker att det är skönt att se att Sverige står stabilt för ett EU som är för freden och för klimatet. Detta tycker jag är en tydlig signal, och det har statsministern också lyft upp. Det gäller inte minst stödet till Ukraina, som verkligen har varit en stor fråga i Sverige. Det är väldigt lovande. Det gäller att regeringen känner att den har med sig detta, och det tror jag att den gör.

Statsministern nämnde kompetens, erfarenhet, handlingskraft och samarbetsförmåga som egenskaper som lyfts fram när det gäller de ledare som ska tillsättas. Jag håller med. Det är viktigt, men det behöver också vara en ledare som inte vacklar när det kommer till rättsstatens principer och demokratiska principer, med tanke på den värld vi lever i. Det vill jag skicka med.

Jag har också något som nästan är en fråga till statsministern. Jag hoppas att statsministern håller med om att det är en oerhört avgörande egenskap att man står upp för rättsstatens principer och de demokratiska värdena. Att man vågar ta ledarskapet i globala sammanhang bör också vara oerhört avgörande, särskilt för kommissionens ordförande.

Jag har en liten fråga om det som statsministern sa om att prata med många andra länder. Hur ser det ut med diskussionerna med de andra nordiska länderna och de baltiska staterna? Det kan vara en fördel att tala ihop sig där.

Jag vill avsluta med att säga att jag tycker att det låter oerhört lovande att det 14:e paketet är på väg. Det är gott att veta att Sverige har varit initiativtagare, särskilt när det kommer till den ryska skuggflottan.

Anf. 11 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Tack, statsministern, för inlägg och svar på frågor hittills!

Det är en viktig tid som vi befinner oss i just nu. Det är som sagt också viktigt att vi nu når bra resultat och att det inte tar för lång tid, för

möjligheten att skapa oro är alltid större i ett läge där det inte finns någon som riktigt kan svara från Europas sida.

Om vi tittar fem år tillbaka i tiden ser vi att det har hänt ganska mycket. Det är ingen våldsamt gissning att säga att man tror att det kommer att hända ganska mycket också under de fem år som vi har framför oss.

Utifrån att EU blir utsatt av länder i världen som försöker radera den regelbaserade världsordningen – jag tänker på Ryssland, Iran och Kina – är det särskilt viktigt att vi har stabila personer som klarar av att hantera dem. Det är jätteviktigt att vi får personer som verkligen är tydliga i sitt stöd för Ukraina och som kan jobba långsiktigt med det, även med partner utanför EU.

Det är viktigt att vi fortsätter att ha tydlighet kring rättsstatens principer. Det är också viktigt att vi får personer som förstår att sätta gränser för det som EU inte ska lägga sig i och där EU kan bli sin egen värsta fiende genom att lägga sig i för mycket på en nivå där nationalstaterna kan agera bättre själva. Detta tror jag är särskilt viktigt att ha i bakhuvudet, för i dessa frågor är vi kanske lite unika från nordeuropeiskt och svenskt håll. Vi måste också slå ett slag för att se till att det blir personer som förstår sig på frihandel och konkurrenskraft och som vågar agera där.

Statsministern sa att man inte behöver vara kristdemokrat för att tycka om von der Leyen, men om man är kristdemokrat tycker man väldigt bra om henne. Jag behöver alltså inte säga vem jag har som favoritkandidat, men Kissinger har kanske fått svar på sin fråga – vem man ska ringa när man vill prata med Europa. Jag hoppas att vi kan fortsätta på det viset.

Jag skulle också vilja skicka med att det är viktigt vilken person som får rollen som hög representant för utrikespolitiken. Vi hade redan för fem år sedan ambitionen att vara en geopolitisk aktör. Det har kanske blivit mer och mer viktigt på slutet, och nu är det oerhört viktigt. Då gäller det att kunna lyfta upp fler frågor. Jag tänker inte minst på att vi här i EU-nämnden ofta har varit gemensamt frustrerade över att Iran inte har funnits på dagordningen oftare när det borde diskuteras. Det är ett medskick från mig.

Jag har inga frågor. Det är ett klokt resonemang från statsministern, och jag önskar honom lycka till i förhandlingarna.

Anf. 12 REBECCA LE MOINE (MP):

Fru ordförande! Som nämnts står EU väldigt mycket vid ett vägskaft nu där olika partier har gått till val på olika saker. Det finns högerextrema krafter som har vunnit mark i valet, och det finns partier som har gått till val på att backa bandet vad gäller mänskliga rättigheter och riva ned klimatlagstiftning som har beslutats under den senaste mandatperioden.

Som tur är finns det också motkrafter, och Miljöpartiet och den gröna gruppen tillhör dem. Vi vill fortsätta att stärka mänskliga rättigheter i hela EU men också samarbeta och bygga upp klimat- och miljölagstiftning.

Vi står nu inför ett val av vilka personer som ska nomineras till ledande och viktiga positioner, och då tycker vi att miljön och klimatet är en viktig fråga som borde spela in eftersom den på sätt och vis också är existentiell och på sikt kommer att påverka alla olika politikområden. Klimatet var också en av de frågor som var viktigast för väljarna och som de hade i åtanke när de gick till valurnorna.

Statsministern och regeringen brukar framhålla vikten av att EU samarbetar för en effektiv miljöpolitik som får genomslag. Statsministern har räknat upp några av de egenskaper som anses viktiga. Jag kan instämma där, men jag tycker att det är väl värt att väga in vissa sakpolitiska frågor. Rättsstatens principer har nämnts men också stödet till Ukraina. Detta tycker jag och Miljöpartiet är viktiga sakfrågor att ha i åtanke.

Min fråga är: Delar statsministern synen att klimatet också är en sakfråga som är viktig att väga in när man står och väljer vilka personer som kommer att ha avgörande betydelse de kommande fem åren i EU?

Anf. 13 ELIN NILSSON (L):

Ordförande! Stort tack, statsministern, för informationen och svaren på frågorna hittills!

Det är onekligen spännande tider, särskilt för sådana som oss, som är särskilt intresserade av vad som händer i EU. Som tidigare har sagts är det, givet läget i omvärlden, önskvärt att processen att tillsätta topposterna går snabbt.

Jag har en fråga som vi får se om statsministern kan eller tycker är lämplig att svara på. Det är just nu rätt turbulent i Frankrike, där Macron har utlyst val. Jag undrar om statsministern tror att det kan påverka tidtabellen och processen för besluten i Europeiska rådet. Frankrike är ändå en tung spelare i EU.

Jag vill såklart också önska ett stort lycka till.

Anf. 14 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Det var intressanta frågor. En del är ganska enkla att svara på, och en del är rätt svåra att svara på.

Vi kan börja i något slags beslutshierarki. Jag har rätt många gånger under valrörelsen, utan att hamna i valrörelseretorik, upprepat Ursula von der Leyens övergripande credo, det vill säga att samarbeta brett, i första hand med de partier och länder som är för Ukraina, för rättsstatens principer och för det grundläggande Europasamarbetet. Det är breda penseldrag, och det ryms mycket där.

Detta betyder inte att man ska se exakt likadant på någon av frågorna, något som tillhör demokratins grundläggande regler, men det skapar en god grund för att hitta gemensamma lösningar och kompromisser. Detta har hon sagt många gånger, och jag upprepar det gärna här. Jag tycker att det är så man ska se på det.

Jag hoppar nu ned till sakfrågor och förenar Kristdemokraternas och Miljöpartiets frågor. Där kan jag säga att det är uppenbart att det händer väldigt mycket. Det kommer att hända saker under de kommande fem åren som vi just nu inte ens kan gissa oss till. Det räcker att titta bakåt både fem och tio år för att förstå det.

Några saker kan dock sägas med viss säkerhet, såsom att man måste kunna hålla många bollar i luften samtidigt och kunna fokusera på akuta kriser utan att tappa långsiktigt fokus. Förutom detta vågar jag säga att klimatet kommer att finnas kvar som en absolut topprioritering. Migrationsfrågan kommer att finnas kvar som en absolut topprioritering. Ukraina kommer, tyvärr under överskådlig tid, att finnas kvar som en absolut topprioritering. Konkurrenskraften måste börja bli en topprioritering om

vi i längden ska ha råd att göra allt som vi vill göra i EU och i Europas länder.

En sak som kan läggas till är att relationen, samarbetet och konkurrensen med Kina kommer att förbli en stor och viktig fråga. Där har vi från svensk sida goda skäl att hoppas på mer europeiskt samarbete i stället för att enskilda länder systematiskt ska möta Kina i olika sammanhang.

Kina är en viktig global spelare för handeln. Det vet vi alla. Det både gynnar oss och utmanar oss. Kina är i ökande grad en problematisk geopolitisk aktör. Inte minst ser vi sakta men säkert tydliga avslöjanden om vad de gör för Ryssland mot Ukraina. Det är en avgörande fråga.

De är också en ökande maktfaktor i resten av världen. Jag har så sent som i går och i dag träffat ledare från Latinamerika. Där och i andra delar av världen ser man detta.

Den sista frågan, som ju av naturliga skäl är permanent viktig men både har potential och löper risk att bli ännu viktigare, är Europas relation till USA när dammet har lagt sig efter valet i höst. Detta är ju riktigt stora saker. Det handlar både om sakfrågor som kräver väldigt mycket samarbete mellan EU:s länder för att åstadkomma resultat på europeisk mark och om förhållanden i relation till andra kontinenter som är viktiga.

Jag säger inte detta för att beskriva ett omöjligt jobb, utan jag vill bara säga att verkligheten ser ut så. Det tror jag att de flesta seriösa bedömare av europeisk politik skulle hålla med om.

Detta leder mig in på det nordiskt-baltiska. Vi har ett väldigt gott samarbete mellan de nordiska och baltiska länderna. Jag skulle nästan säga att det aldrig varit bättre, även om det kanske blir missvisande när man inte kan överblicka hela historien. Det är väldigt gott, och det går över landsgränser och partigränser. Vi kan se det i EU, och nu också kryddat med Nato, som alla är med i. Då är även Island och Norge med.

Som det ser ut nu har vi Mette Frederiksen i Danmark, som är socialdemokrat, Petteri Orpo i Finland, som tillhör Moderaternas EPP-grupp, Kaja Kallas i Estland, som tillhör den liberala gruppen, Evika Siliņa i Lettland, som också tillhör EPP, och sedan den litauiska regeringen som i EU företräds på presidentnivå med Gitanas Nausėdė. Det finns ett otroligt gott samarbete.

Vi tycker inte heller lika i alla frågor. Det är välkänt. När det kommer till ekonomiska frågor brukar till exempel länder som Sverige och Danmark vara lite mer hökaktiga i så att säga att bevara stramheten, medan andra länder ibland har lättare att enas med länder som så att säga är mer frikostiga och alltså vill låna pengar. Men sammantaget är det ett väldigt gott samarbete.

Vi har också under hela tiden haft ett samarbete över partigränserna och diskuterat med varandra vilka namn som kan bli aktuella. Det ligger ju i allas intresse att själv nominera namn som också andra partier och länder som företräds av regeringar med andra partier känner respekt för. Det är ju helt självklart. Jag har god förhoppning om detta.

Den sista frågan är väl den svåraste: Vad händer i Frankrike? Där är ju polariseringen mycket stark. Det är ingen tvekan om det. Jag varken kan eller vill recensera detta.

Olika länder har lite olika traditioner när det handlar om utlysande av nyval. Den franska presidenten gjorde bedömningen att det var läge för

nyval. De kommer att ha val de sista dagarna i juni. Läser jag Frankrike rätt är man väldigt beslutsopotent ändå.

Nu ska vi komma ihåg att alla länder har lite olika system. Frankrike företräds av presidenten, Emmanuel Macron, som ju är välbekant inte bara i sig själv utan också som en av huvudfigurerna i den liberala gruppen, medan man har val till nationalförsamlingen. Sedan kan detta skapa många andra problem med att hämta hem EU-beslut i den franska inrikespolitiken. Sådant har vi sett i andra länder också, naturligtvis. Vi kan se komplikationer i den nederländska regeringsbildningen också. Det finns ganska stor respekt för sådant. Alla länder har en hemmaplan som man också måste hantera och få respekt för. Jag vågar alltså inte gissa om de franska valens betydelse, men jag tror ändå att det kommer att gå rätt smidigt.

Anf. 15 ORDFÖRANDEN:

Då har de partier som har fler än en ledamot vid bordet möjlighet att ställa en kompletterande fråga.

Anf. 16 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag tycker att statsministern kommer med viktiga besked, inte minst om det 14:e sanktionspaketet, som jag verkligen hoppas kommer på plats inom kort, och också det han säger om klimatet, stöd till Ukraina, migration och om konkurrenskraft.

Jag vill återigen understryka att det finns ett stöd här när det gäller att få en process på plats där EU kan utse dessa toppositioner på ett smidigt och bra sätt som också går snabbt. Det vore bra i den oroliga tid vi lever i.

Jag vill dock ställa en uppföljande fråga. von der Leyen själv har varit väldigt tydlig med att hon ser just ett mittensamarbete mellan EPP, S&D och kanske Renew och ytterligare någon mer. Det är ju en klok politisk plattform.

Här handlar det för statsministern om att ändå kunna vara tydlig med beskedet, kanske här och nu, om att en del av det arbete som statsministern ska göra handlar om att hitta en lösning där man stänger dörren till ett organiserat samarbete med ytterhögern.

Statsministern får förlåta, men vi kommer nog fortsätta att ställa dessa frågor och hålla uppe trycket i den frågan. Statsministern har inte jättehög trovärdighet när det gäller hur hårt man driver dessa frågor. Statsministern själv bygger ju sitt regeringsinnehav här i Sverige på högernationalistiska SD. Vi vill inte se den utvecklingen i EU, och vi tycker inte heller att valresultatet i Sverige eller i EU – det handlar ju om hur man kan formera ett klokt samarbete och styra EU – ger något underlag för att göra någonting annat än att hålla dörren stängd till ett organiserat samarbete med ytterhögern. Statsministern får gärna bekräfta att det är så man kommer att ta sig an detta.

Avslutningsvis skulle jag också vilja kasta in ytterligare en fråga på temat förhandlingar. När man förhandlar är det ju en del positioner som Europeiska rådet ska ta och en del positioner som Europaparlamentet ska ta. I mångt och mycket brukar det ju bli ett pussel som läggs. Detta ska väl egentligen inte formellt upp på Europeiska rådet eller här i EU-nämnden.

Men det finns en del i pusslet som Sveriges regering själv styr över, nämligen vilken kommissionär som Sverige kommer att utse så småningom och vad man siktar på för portfölj som vore bra för Sverige. Kan

statsministern redan nu säga någonting om detta? Hur spelar detta in i det pussel som läggs nu?

Jag vill återigen avsluta med att säga att det finns ett genuint och uppriktigt stöd för att faktiskt få på plats en bra process och utse EU:s topppositioner på ett klokt sätt som kan vara bra för både Sverige och EU.

Anf. 17 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru ordförande! Tack, statsministern, för svaren! Jag uppskattar verkligen att statsministern betonar vikten av att tala med alla länder, vilket i sin tur faktiskt är en respekt för deras demokratiska beslut.

Den här sortens respekt är något jag saknar lite från den rödgröna sidan. Jag tror att den ignorerande attityden riskerar att höja tonläget, öka polariseringen och försvåra europeiskt samarbete på sikt.

Vänstersidan verkar oroa sig för högern i Europa, men man verkar inte oroa sig för det låga valdeltagandet här i Sverige. Det nämner man inte ens. Om man nu väljer att analysera valresultatet i det här sammanhanget borde man kanske nämna det.

Men låt mig komma till min fråga. Statsministern får givetvis avböja frågan ifall den inte lämpar sig för ett öppet sammanträde, men det har ändå kommit till vår kännedom att flera länder har uttryckt skepsis kring att Ursula von der Leyen kommer att närvara på mötet där diskussionerna pågår. Jag undrar om statsministern ser några problem med detta eller om han har andra reflektioner i saken.

Anf. 18 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Låt mig börja med den sista frågan. Jag har framfört den allmänna hållningen att det är klart att Europeiska rådet träffas just som europeiskt råd, där alla som ingår i rådet är med. Men lika självklart är att man inte närvarar när ens eget namn diskuteras. Ytterst tror jag att det är ordföranden som bestämmer vilka som bjuds in, men jag har sagt att detta för mig är en rätt självklar utgångspunkt i detta.

Låt mig säga det igen. Vi verkar inte kunna bli överens, och det kanske inte finns en vilja att bli överens. Men Ursula von der Leyen har sagt att hon vill ha ett brett samarbete. Om man lägger brett samarbete tillsammans med de egenskaper som jag nämnde, inte personliga egenskaper men så att säga hemvistmässiga egenskaper – det handlar om att vara för Ukraina, för rättsstatens principer och för Europasamarbetet i bred bemärkelse – blir det snabbt ett antal politiker och ett antal partier i några länder som faller bort, för de vill inte vara med över huvud taget. Där finns ingenting att hämta.

I övrigt tycker jag att man som tillträdande eller existerande kommissionsordförande och för den delen som parlamentariker ska visa respekt för dem som är valda. Man måste inte tycka likadant och än mindre samarbeta, men att visa respekt för ett valresultat är generellt en bra idé.

Hur man i parlamentet väljer att samarbeta sinsemellan har jag inga uppfattningar om, och jag tänker inte lägga mig i det heller. Däremot kan jag försäkra att det inte kommer att bli någon decemberöverenskommelse i EU. Det kan jag garantera, för själva idén är vrickad. Man ska inte ska utesluta några från att ens delta i besluten eller slå fast att vi inte ska diskutera med varandra.

Tycker man väldigt olika i stora frågor finns det ju ingenting att diskutera med varandra. Men att låtsas som att valresultat inte finns är helt främmande för hur europeiska institutioner tänker. Det kommer än mindre att finnas någon sådan i Europeiska rådet, där länder skulle vara diskvalificerade från att delta i samtalet därför att deras regering företräds av ett parti som Socialdemokraterna i Sverige inte gillar. Jag kan garantera att detta inte kommer att hända, och det är bra att det inte kommer hända. Det är närmast självklart att det inte kommer att hända.

Jag tycker att det här ett uttryck för den besatthet, upptagenhet och oförsonlighet mellan socialdemokrater och sverigedemokrater som finns i Sverige. Det återspeglas inte i de flesta andra europeiska länder, och jag tänker inte föra det vidare heller.

Jag har fört många samtal med Ursula von der Leyen under ganska lång tid inför utseendet av en ny svensk kommissionär. Jag tänker inte gå in i detalj på dem, men det är rätt välkänt vilka frågor som Sverige tycker att vi har extra kompetens inom. Det handlar om områden där vi har lång erfarenhet och trovärdighet. Det är ganska breda frågor. Det är alltifrån de breda geopolitiska frågorna till utvidgningsfrågorna, frågor som har med Ukraina att göra, de breda ekonomiska frågorna om konkurrenskraft och frågor om digitalisering.

Det är ganska breda saker, och det är uppenbart att varje enskild individ inte är lämpad för varje sådant jobb. Den yttersta fördelningen kommer nödvändigtvis att ske också med hänsyn tagen till vilka individer som andra stater väljer att nominera. Där känner vi bara till några få än så länge.

Man kan alltså inte vara målsökande och säga: Just det här jobbet ska en svensk kommissionär ha. Däremot är det bra om man har en långsiktighet i svenska prioriteringar som sedan också får genomslag i vilken person som Sverige skickar ned, som därmed blir en del i det europeiska laget och inte längre företräder Sverige.

Jag tycker att Sverige har tänkt rätt bra, oavsett färg på regeringarna hittills. Man har respekterade erfarna personer med exekutiv erfarenhet i EU-kommissionen. Jag tror också att den allmänna uppfattningen är att det är detta som behövs, utöver förstås gedigen kunskap och intresse för olika europeiska länders nationella problem och för hur man bäst samarbetar med länder för att nå resultat, helt enkelt.

Där kommer vi att ligga när vi så småningom nominerar den svenska kommissionären.

Anf. 19 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning och tackar för dagens diskussion. Vi ser fram emot att höras igen. När det blir får vi helt enkelt se beroende på hur fort det går framåt.

Anf. 20 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Det kan nog vara en bra idé att ha telefonerna på. Jag räknar inte med det, men det skulle kunna vara så att det sent på måndag kväll finns en så pass långtgående de facto-enighet att det kan börja låta som att vi är enade. Då vill jag ju också att vi formellt ska kunna säga att vi är enade, så i så fall blir det ett nytt samråd.

2023/24:42
14 juni

Anf. 21 ORDFÖRANDEN:
Det ser vi fram emot. Jag förklarar dagens samråd för avslutat.

Innehållsförteckning

2023/24:42

14 juni

§ 1 Informellt möte mellan EU:s stats- och regeringschefer.....1

Anf. 1	ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	1
Anf. 3	ORDFÖRANDEN.....	3
Anf. 4	MATILDA ERNKRANS (S).....	3
Anf. 5	LEONID YURKOVSKIY (SD).....	5
Anf. 6	ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 7	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	6
Anf. 8	ORDFÖRANDEN.....	6
Anf. 9	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	6
Anf. 10	ANNA LASSES (C).....	9
Anf. 11	MAGNUS BERNTSSON (KD).....	9
Anf. 12	REBECKA LE MOINE (MP).....	10
Anf. 13	ELIN NILSSON (L).....	11
Anf. 14	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	11
Anf. 15	ORDFÖRANDEN.....	13
Anf. 16	MATILDA ERNKRANS (S).....	13
Anf. 17	LEONID YURKOVSKIY (SD).....	14
Anf. 18	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	14
Anf. 19	ORDFÖRANDEN.....	15
Anf. 20	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	15
Anf. 21	ORDFÖRANDEN.....	15